

УДК 346.6

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.3.41>

ПОГЛЯД НА ОБМЕЖЕННЯ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Логойда В.М.,
*викладач кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
юридичного факультету,
доктор філософії
ДВНЗ «Ужгородський Національний Університет»
ORCID: 0000-0003-1261-909X
e-mail: volodymyr.lohoyda@uzhnu.edu.ua*

Логойда В.М. Погляд на обмеження банківських операцій під час воєнного стану через призму дотримання прав людини.

Стаття присвячена правовому регулюванню обмежень банківських операцій клієнтів українських банків, пов'язаних із введенням в Україні воєнного стану. Зокрема в статті розглядаються питання введення добових лімітів видачі коштів з рахунків клієнтів, відкритих у національній та іноземній валюті, заборони окремих видів транскордонних переказів та правових підстав запровадження таких обмежень прав власників банківських рахунків по розпорядженню своїми коштами на власний розсуд.

Автор аналізує норми конституційного, цивільного, банківського та міжнародного права на предмет дотримання Національним банком України прав людини та меж своєї компетенції при встановленні обмежень прав клієнтів банків по проведенню банківських операцій. Автор наголошує, що згідно з релевантними нормами законів та міжнародних договорів України обмеження права особи на мирне володіння своїм майном може бути виправданим і пропорційним втручанням держави при необхідності вжиття регулятором екстрених заходів захисту суспільних інтересів у галузі фінансів і банківської справи, однак воно повинно відбуватися на рівні закону, а не підзаконних нормативних актів НБУ, якщо такі обмеження мають тривалий характер. Окрім критики делегування законодавцем НБУ повноважень по регулюванню цивільних прав та обов'язків сторін договорів банківського рахунку та банківського вкладу, автор також порушує питання, що тривале збереження незмінними добових лімітів окремих банківських операцій, що були введені з початку запровадження воєнного стану, в умовах значної інфляції (понад 50%) та девальвації (понад 40%) національної валюти за останні три з половиною роки призводить до подальшого звуження прав людини у фінансово-економічній сфері, і без того вже обмежених внаслідок запровадження воєнного стану.

В результаті автор робить висновок про те, що запроваджені 24.02.2022 обмеження окремих видів банківських операцій та тривале їх збереження без перегляду і приведення у відповідність зміненню ринковим умовам не повною мірою відповідають міжнародним та національним стандартам дотримання прав людини і містять ознаки зловживання правом, а в окремих аспектах – навіть протиправності. Автором рекомендовано здійснити скасування або послаблення введених НБУ обмежень на видачу коштів з рахунків клієнтів та здійснення транскордонних платежів.

Ключові слова: банк, банківський рахунок, кошти, національна валюта, іноземна валюта, обмеження права, майно, гроші.

Lohoyda V.M. A look at restrictions on banking operations during martial arts through the perspective of human rights.

The article is devoted to the legal regulation of restrictions on banking operations of clients of Ukrainian banks, associated with the imposition of martial law in Ukraine. In particular, it addresses the issues of

introducing daily limits on the withdrawal of funds from client accounts in both national and foreign currency, the prohibition of certain types of cross-border transfers, and the legal grounds for imposing such restrictions on the rights of bank account holders to dispose of their funds at their discretion.

The author analyzes the norms of constitutional, civil, banking, and international law concerning the National Bank of Ukraine's observance of human rights and the limits of its competence in establishing restrictions on bank clients' rights to conduct banking operations. The author emphasizes that, under the relevant norms of the laws and international treaties of Ukraine, restricting an individual's right to peaceful possession of his property may constitute a justified and proportionate state intervention when the regulator must take emergency measures to protect public interests in financial and banking sector, however, such restrictions should be imposed at the legislative level, rather than through subordinate regulatory acts of the NBU, if they are of a long-term nature. In addition to criticizing the delegation by the legislator to the NBU of the powers to regulate the civil rights and obligations of the parties to a bank account and a deposit agreements, the author notes that the prolonged preservation of the daily limits of certain banking transactions that were introduced since the imposition of martial law, amid significant inflation (over 50%) and devaluation (over 40%) of the national currency over the last three and a half years further narrows human rights in the financial and economic sphere, which are already restricted as a result of the imposition of martial law.

As a result, the author concludes that the restrictions on certain types of banking transactions introduced on February 24, 2022, and their continued maintenance without review and adjustment to reflect changed market conditions do not fully comply with international and national standards for respect of human rights and exhibit elements of abuse of law, and in some aspects even illegality. The author recommends abolishing or easing the restrictions the NBU imposes on withdrawing funds from customer accounts and implementing cross-border payments.

Key words: bank, bank account, funds, national currency, foreign currency, restriction of rights, property, money.

Постановка проблеми. Так званий «особливий період», в т. ч. така його складова, як воєнний стан, ставлять перед державою цілий ряд викликів у багатьох сферах суспільного життя, відповіді на які не можуть бути дані за допомогою звичайного правового інструментарію мирного часу, оскільки в такому разі такі відповіді мають всі шанси бути несвоєчасними та / або неефективними. Саме тому у законодавстві багатьох країн, і Україна не є виключенням, передбачено особливі норми для правового регулювання режиму воєнного стану¹. Такі норми зазвичай спрямовані на розширення повноважень держави, в т. ч. в аспекті спрощення порядку ухвалення нею управлінських рішень, і кореспондуючого цьому обмеження прав фізичних та юридичних осіб, щодо яких такі владні повноваження здійснюються.

Одним з базових викликів воєнного часу є забезпечення (наскільки це взагалі можливо) фінансової стабільності країни, оскільки саме економіка є ресурсом для ведення війни, а фінанси, як відомо, є кров'ю економіки. З цією метою фінансові регулятори, в Україні це, насамперед, – Національний банк України (НБУ), в таких випадках застосовують широке коло надзвичайних заходів регулювання, причому різноспрямованої дії. З одного боку, це може бути значна лібералізація цілого ряду регуляторних вимог, аби у важкий час підтримати учасників фінансового ринку і не допустити масових банкрутств, з усіма їх негативними наслідками. З іншого боку, це навпаки – суттєві обмеження звичних учасникам цивільних / господарських правовідносин прав з метою не допустити паніку, яка може виникнути на тлі безпекових загроз.

Головним завданням держави в таких надзвичайних для суспільства обставинах, як воєнний конфлікт (зокрема міждержавний), є досягнення оптимального співвідношення між розширенням можливостей суб'єктів владних повноважень для ефективного управління кризовою ситуацією і необхідністю при цьому мінімально обмежувати права і свободи людини. Тобто знайти найкращий для такої специфічної історичної ситуації т. з. «баланс Коля»²: «Щонайбільше держави там, де це потрібно, і щонайменше там, де це можливо».

¹ В Україні це базовий Закон України «Про правовий режим воєнного стану» №38-VIII від 12.05.2015 і цілий ряд інших законів та підзаконних актів, які передбачають особливості правового регулювання окремих сфер суспільного життя в умовах воєнного стану (прим. авт.).

² За політичною формулою колишнього канцлера ФРН Гельмута Коля (прим. авт.)

Метою даної статті є аналіз окремих обмежень на проведення банківських операцій, введених в Україні під час дії правового режиму воєнного стану, з точки зору правильності знаходження балансу інтересів держави / суспільства по захисту стабільності фінансового ринку країни та прав громадян на власність та підприємницьку діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Хоча питання фінансів і банківської діяльності, їх правового регулювання зачіпають широкі верстви суспільства і завжди привертають до себе пильну увагу, фахові дослідження особливостей функціонування банківської системи України в умовах воєнного стану в основному концентруються в галузі економічної науки і, відповідно, вони роблять акцент на наслідках запровадження воєнного стану для стійкості банківської системи, в т. ч. потребах у докапіталізації банків внаслідок економічних шоків, стану валютного та кредитного ринків, забезпечення належного проведення розрахунків тощо. Що ж до наукових розвідок у сфері юриспруденції, вони залишаються нечисленними і присвячені переважно загальному опису стану поточного законодавства про банки і банківську діяльність періоду воєнного стану. До таких можна віднести статті і тези виступів на науково-практичних конференціях к.ю.н. М.С. Біленко [1], д.ю.н. Е. Дмитренко [2], д.ю.н. Н.С. Хатнюк [3], к.ю.н. Л.М. Чуприни [4] та ряду інших науковців. Водночас, наукова спільнота до недавня приділяла недостатньо уваги критичному підходу до оцінки тимчасових заходів правового регулювання фінансово-банківської сфери під час воєнного стану, хоча підстави для висновків про недосконалість окремих рішень є, тому автор вважає за необхідне заповнити цю прогалину.

Виклад основного матеріалу. Отже, спеціальні повноваження НБУ по забезпеченню стабільності банківської системи та особливостях її функціонування в період воєнного стану передбачені Законом України «Про Національний банк України». Згідно з ним НБУ «... у межах своїх повноважень сприяє фінансовій стабільності, в тому числі стабільності банківської системи ...» (ст. 6); «визначає особливості функціонування банківської системи України в разі введення воєнного стану чи особливого періоду» (п. 20 ч. 1 ст. 7); «... за наявності ознак нестійкого фінансового стану банківської системи, виникнення обставин, що загрожують стабільності банківської та/або фінансової системи України, має право визначати тимчасові особливості регулювання та нагляду за банками або іншими особами, які можуть бути об'єктом перевірки Національного банку, у тому числі особливості підтримання ліквідності банків, застосування пруденційних нормативів, запроваджувати обмеження на діяльність банків, у тому числі обмежувати або забороняти видачу коштів з поточних та вкладних (депозитних) рахунків фізичних та юридичних осіб, а також обмежувати або тимчасово забороняти проведення валютних операцій на території України, зокрема операцій з вивезення, переказування і пересилання за межі України валютних цінностей» (ст. 7¹). При цьому наявність таких ознак або обставин підтверджується відповідним рішенням Ради з фінансової стабільності, повноваження якої визначаються указом Президента України № 170/2015 від 24.03.2015.

В день початку широкомасштабної агресії проти України Правління НБУ в екстреному порядку прийняло постанову «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» № 18 від 24.02.2022, яка з численними змінами залишається діючою і понині. З-поміж інших заходів екстреного регулювання грошово-кредитного та валютного ринків вказаною постановою (з подальшими змінами) були передбачені в тому числі обмеження (заборона) на:

- ✓ видачу в Україні (за окремими винятками) готівкових коштів з рахунків клієнта в національній валюті в обсязі понад 100 тис. грн. / день;
- ✓ видачу за кордоном (за окремими винятками) готівкових коштів з рахунків, відкритих у національній валюті України, у розмірі понад 12,5 тис. грн. за кожні 7 днів (для рахунків фізосіб) та понад 17,5 тис. грн. за кожні 7 днів (для корпоративних рахунків);
- ✓ видачу незалежно від місця (в Україні чи за кордоном) готівкових коштів з рахунків клієнта, відкритих у іноземній валюті, у розмірі, еквівалентному понад 100 тис. грн. / день (за офіційним курсом НБУ);
- ✓ транскордонний переказ валютних цінностей з України, включаючи перекази, що здійснюються за дорученнями клієнтів – цього разу з дуже численними винятками (див. п. 14 постанови), однак все ж вказане обмеження до цих пір зачіпає дуже широке коло власників валютних цінностей, блокуючи більшість переказів системами P2P, SWIFT та SEPA, і залишається одним з основних інструментів антикризового валютного регулювання з боку НБУ.

Перелік обмежень, введених НБУ у зв'язку із запровадженням воєнного стану, суттєво ширший, однак для цілей даної статті доцільно зосередитися лише на вищевказаних обмеженнях,

пов'язаних з правом розпорядження належними клієнту банка коштами в національній або іноземній валюті.

Визначення точки балансу інтересів суспільства (держави) та особи (фізичної особи чи юридичної особи приватного права) завжди є дискусійною темою, на яку сильно впливають світоглядні особливості учасника такої дискусії – етатистські чи лібертаріанські політичні та економічні погляди. Разом з тим, спільним підходом для осіб з різними точками зору повинно бути те, що така точка балансу не може знаходитися поза межами чинного законодавства країни та загальних норм і принципів конституційного і міжнародного права, зокрема у галузі дотримання прав людини.

Коротко окреслимо наявні юридичні рамки, в яких повинен залишатися регулятор при введенні або збереженні такого роду обмежень проведення банківських операцій.

Конституція України встановлює право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, непорушність права приватної власності та заборону протиправного її позбавлення (ст. 41), а також право на здійснення підприємницької діяльності (ст. 42). Водночас, ст. 64 Конституції передбачає можливість обмеження прав в умовах воєнного стану (за певними винятками, які не стосуються нашого предмету дослідження), проте із зазначенням строку дії цих обмежень. До речі, хоча з назви постанови Правління НБУ № 18 від 24.02.2022 випливає, що вона стосується періоду воєнного стану, в самому тексті постанови строку її дії не зазначено, що може бути витлумачено як «до скасування», а це вже входить у певну суперечність із ст. 64 Конституції України.

Вищезазначені норми Конституції щодо права на власність та на підприємницьку діяльність кореспондують нормам міжнародного права як загального, так і регіонального рівня, зокрема ст. 17 Загальної декларації прав людини, ст. 1 Протоколу № 1 до Європейської конвенції з прав людини (Рим, 1950 р., надалі – ЄКПЛ). Проте існують на міжнародному рівні і норми, що повторюють ст. 64 Конституції України щодо допустимості обмежень прав людини в окремих випадках, зокрема: ст. 29 Загальної декларації прав людини та ст. 15, 18 ЄКПЛ, які зазначають, що обмеження прав людини мають бути обумовлені і встановлені законом та відповідати цілям, заради яких вони встановлені (тобто не використовуватися на практиці і з іншою метою, ніж публічно задекларована).

Слід відзначити, що в аспекті нехай і тимчасових, але обмежень доступу до коштів на власних рахунках клієнта українського банку в період воєнного стану вказівка норм міжнародного права на необхідність встановлення таких обмежень законом також не повною мірою витримується – тут можна говорити лише про делегування Законом України «Про Національний банк України» відповідних повноважень НБУ забороняти видачу коштів з рахунку чи проведення валютних операцій, тоді як самі обмеження вже встановлюються на рівні підзаконних актів по суті на розсуд даного фінансового регулятора.

Подібний підхід вже сам по собі викликає дискусії, як завжди дискусійним було, наприклад, делегування законом України про бюджет на відповідний рік Кабінету Міністрів України в ручному режимі обмежувати різного роду бюджетні видатки. Наприклад, рішенням Конституційного Суду України № 5-рп/2016 від 08.07.2016 подібного роду повноваження КМ України регулювати видатки на судову владу на рівні підзаконних актів були заперечені якраз з посиланням на те, що самі обмеження мають бути встановлені на рівні закону, а не делеговані парламентом уряду. Звичайно, бюджетні видатки і тимчасове обмеження доступу клієнтів до коштів на своїх банківських рахунках – це різні речі, але принцип ручного регулювання правовідносин (в даному випадку НБУ) поза межами рамок, безпосередньо встановлених законом, в обох випадках один і той же.

На рівні цивільного законодавства питання меж свободи особи у здійсненні прав на майно регулюється ст. 319, 321 ЦК України, згідно з якими власник володіє, користується, розпоряджається своїм майном на власний розсуд, право власності є непорушним, а держава не вправі втручатися у здійснення власником права власності. В свою чергу, діяльність власника може бути обмежена, знову ж таки, лише у випадках і порядку, встановлених законом. Звичайно, прибічники обмежувального тлумачення норм права можуть стверджувати, що гроші на рахунку (т. з. безготівкові кошти) з точки зору класифікації об'єктів цивільних прав є не речами, а правом вимоги до банку, тобто на них поширюються норми зобов'язального, а не речового права, і відтак посилання на ст. 41 Конституції України, ст. 319, 321 ЦК України у даному випадку не є доречним. Однак подібне вузьке розуміння понять «річ», «майно», «гроші» і загалом об'єктів права власності, на

думку автора, буде дисонувати з набагато ширшим підходом ст. 1 Протоколу № 1 ЄКПЛ та практикою Європейського Суду з прав людини по застосуванню Конвенції до розуміння поняття майна, а відтак, з огляду на примат міжнародного права, все ж слід визнати необхідність застосування вищевказаних принципів правового регулювання права власності і до коштів, розміщених на банківських рахунках. Для любителів позитивістського підходу до праворозуміння можна навести і більш формальний аргумент – згідно ч. 2 і 3 ст. 1066 ЦК України банк гарантує клієнту право безперешкодно розпоряджатися своїми коштами і не має права встановлювати обмеження щодо права клієнта та таке розпорядження, якщо таке обмеження не встановлено законом, договором банку з клієнтом або умовами обтяження, предметом якого є майнові права на кошти клієнта на рахунку. Аналогічного змісту норми бачимо і в ч. 3 ст. 1068 ЦК України, яка говорить про строки видачі коштів з рахунку, і в ст. 1074 ЦК України, яка встановлює правила щодо обмежень права розпорядження рахунком. Тобто і тут чітко бачимо вимогу про встановлення обмежень законом, а не постановами Правління НБУ, навіть якщо Закон України «Про Національний банк України» подібні делеговані повноваження регулятора в загальному вигляді передбачає.

Отже, першою дискусійною проблемою є те, наскільки правомірним з точки зору Конституції України, Цивільного кодексу України та міжнародних зобов'язань нашої країни є встановлення законодавцем лише загального правила про можливість введення обмежень на отримання чи використання клієнтом банку коштів з власних банківських рахунків, тоді як безпосереднє встановлення таких обмежень (умови, розміри, тривалість, перелік) делеговане законом НБУ. Хтось дотримується формального погляду на ситуацію (що закон формально врегулював це питання і делегування функцій по конкретизації обмежень НБУ є допустимим), хтось, навпаки, буде заперечувати, що духу і букві міжнародних зобов'язань України, конституційним нормам (в т. ч. коментованим КСУ у подібному випадку) та основам цивільного законодавства України такий підхід не відповідає. Автор більше схильний до другої точки зору, тим більше, що тривалий період наявних обмежень (вже четвертий рік) надає можливості відійти від екстреного правового регулювання НБУ і вирішити дане питання на рівні закону України, як це і належало б зробити у правовій державі.

Однак проблема має і другий вимір. Якщо навіть погодитися з першою точкою зору про те, що НБУ не вийшов за межі своєї компетенції при запровадженні і подальшому підтриманні вищевказаних обмежень на негайний доступ клієнтів до своїх коштів та їх використання виключно на власний розсуд, то виникає питання відповідності меж такого втручання у мирне володіння особою своїм майном. У своїй практиці в подібних ситуаціях ЄСПЛ послідовно пропонує застосовувати т. з. «трискладовий тест» дотримання державою права на мирне володіння майном, тобто оцінювати введені державою обмеження з точки зору того, чи втручання у право особи здійснено «згідно із законом» (дискусійність цієї позиції ми вже прокоментували), чи відповідає воно законній (легітимній) меті та чи необхідне воно у демократичному суспільстві.

На перший погляд, і з двома останніми критеріями все зрозуміло – йдеться про екстрені заходи по утриманню фінансової стабільності у воюючій країні, що безперечно спрямоване на досягнення суспільного блага. Проте, і тут виникають питання. Наприклад, станом на момент написання цієї статті (серпень 2025 р.) інфляція з початку запровадження воєнного стану і прийняття вищевказаної постанови Правління НБУ склала близько 54% (і це лише офіційний показник), тоді як введені НБУ обмеження на видачу коштів з рахунків у національній валюті залишаються незмінними – 100 тис. грн. Якщо подивитися на валютний еквівалент, то 24.02.2022 при введенні обмежень з рахунку в іноземній валюті клієнт міг в день отримати трохи більше 3400 дол. США, тоді як станом на серпень 2025 р. – трохи більше 2400 дол. США. Виникає закономірне питання: банківська паніка перших днів великої війни вже явно відсутня, золотовалютні резерви НБУ за офіційними повідомленнями знаходяться на історичних максимумах, можливості НБУ по наданню термінової ліквідності банкам (у разі потреби) під сумнів не ставляться, тривалі строки існування обмежень дозволили всім зацікавленим особам, які не довіряють стійкості банківської системи в умовах війни, зняти за три з половиною роки кошти зі своїх рахунків або витратити їх безготівковим шляхом, а обмеження прав клієнтів банківських установ по веденню поточних операцій все одно залишаються чинними і більше того, знецінення національних грошей (зниження їх купівельної спроможності) по суті їх дедалі посилює – якою легітимною метою і необхідністю у демократичному суспільстві можна обґрунтувати таку позицію держави? Умовний промовистий приклад: особа, яка відкрила банківський депозит на 24 тис. дол. США строком на

3 місяці, по суті «дарує» банку 10 додаткових днів користування грошима без нарахування відсотків, оскільки не має технічної можливості отримати їх всі з каси банку одразу по завершенню договору банківського вкладу. Уявляється, що це є не недоглядом НБУ, а умисним відведенням уваги суспільства від даної проблеми, спрямованим на забезпечення банків додатковими безкоштовними грошовими ресурсами населення. Це вузьковідомча позиція, яка не має нічого спільного з успішним проходженням трискладового тесту, з правильним знаходженням балансу інтересів суспільства і особи, з дотриманням принципу пропорційності у праві, із загальними засадами цивільного законодавства, зазначеними у ст. 3 ЦК України.

Тобто другою дискусійною проблемою в даній ситуації є те, що навіть якщо визнати реалізацію повноважень НБУ по обмеженню банківських операцій клієнтів банків в умовах воєнного стану правомірною, відсутність своєчасного і періодичного збільшення лімітів дозволених клієнту банківських операцій в умовах значного інфляційного і девальваційного тиску на національну валюту поступово і суттєво звужує і без того обмежені права клієнтів по використанню своїх коштів на власний розсуд.

Відтак, якщо при обговоренні першої дискусійної позиції (щодо права НБУ в принципі регулювати подібні обмеження власними постановами Правління) ми говоримо про можливу протиправність поведінки регулятора, оскільки він, хоч і за певної згоди законодавця, все ж перебрав на себе компетенцію, яка мала б належати парламенту, то при обговоренні другої дискусійної позиції (щодо подальшого звуження прав і свобод громадян введеними обмеженнями через ігнорування НБУ необхідності підвищення лімітів дозволених банківських операцій, якщо НБУ все ж не зайшов у сферу повноважень парламенту) ми маємо можливість підняти питання про певний рівень зловживання правом з боку регулятора, який зайняв вузьковідомчу позицію і сприяє своєю бездіяльністю звуженню обсягу прав громадян задля штучного збільшення прибутків банківського сектору за рахунок клієнтів банків.

Вказана ситуація потребує оперативного втручання як з боку законодавця, так і з боку НБУ шляхом обговорення і внесення змін у нормативно-правове регулювання порядку обмеження розпорядження клієнтами коштами на своїх банківських рахунках. В якості тимчасового заходу зниження гостроти проблеми до знаходження оптимального юридичного її вирішення можна рекомендувати серйозний перегляд у бік збільшення лімітів дозволених банківських операцій, а також послаблення обмежень на транскордонний переказ валютних цінностей.

Висновки. Обмеження на здійснення банківських операцій, зокрема щодо видачі коштів з банківських рахунків у національній та іноземній валюті, були введені постановою Правління НБУ № 18 від 24.02.2022 на підставі ст. 6-7¹ Закону України «Про Національний банк України» в якості заходу екстреного реагування на критичну ситуацію, що склалася в банківській системі у перші години та дні повномасштабної зовнішньої збройної агресії проти України, задля недопущення (погашення) паніки на банківському ринку, що могла б мати різко негативні наслідки для суспільства в цілому, і в цьому сенсі їх можна було визнати допустимим, хоч і юридично небездоганним, втручанням держави у здійснення права особи на мирне володіння майном. Проте тривале (понад три з половиною роки) збереження вказаних обмежень поза рамками підтвердження правомірності їх існування на рівні закону України викликає значну дискусію щодо відповідності такого підходу як міжнародним зобов'язанням України в галузі захисту прав людини, так і дотримання державою конституційних та цивільно-правових гарантій захисту права власності. У будь-якому випадку, навіть у разі завершення такої дискусії на користь НБУ, слід визнати, що ухилення НБУ від регулярного перегляду розмірів введених обмежень (лімітів дозволених банківських операцій) є зловживанням правом з боку держави Україна і порушенням нею права людини на мирне володіння своїм майном. Відтак для виправлення даної ситуації доцільним є скасування або послаблення введених НБУ обмежень на видачу коштів з рахунків клієнтів та здійснення транскордонних платежів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Біленко М.С. Новели законодавства в банківській сфері в умовах воєнного стану. *Нове українське право*. Вип. 2. 2022. С. 9–14.
2. Дмитренко Е. Актуальні питання правового регулювання фінансових відносин в умовах воєнного стану в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». № 1 (37). 2023. С. 236–244.

3. Хатнюк Н.С., Григораш А.С. Особливості надання банківських послуг під час воєнного стану. *Матеріали XXIV Міжнародної науково-практичної конференції «Multidisciplinary Academic Notes. Science Research and Practice».* (Madrid, Spain. 21-24 червня 2022). Мадрид. 2022. С. 222–228.
4. Чуприна Л.М. Особливості правового регулювання розрахункових відносин в умовах війни. *Актуальність та особливості наукових досліджень в умовах воєнного стану: збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з нагоди відзначення Дня науки – 2022 в Україні (м. Київ, 24 травня 2022 р.).* Київ: ДНДІ МВС України. 2022. С. 405–408.